

**arns tidiga
språkutveckling**

Bokstart

Mycket grundläggs tidigt

Den **språkliga stimulansen** när bebisen är liten är viktig!

Under barnets **tidigaste levnadsår** är hjärnan mer formbar än någonsin. Hjärnan är särskilt mottaglig för stimulans under barnets 3 första år.

Detta gäller i högsta grad den språkliga utvecklingen och det har stor betydelse vilken **mängd och typ** av språklig stimulans som barnet får av sin omgivning.

Barnanpassat tal: Baby talk

Med små barn pratar vi - utan att vi kanske tänker på det - på ett alldeles speciellt sätt. Vi pratar **långsammare**, med **kortare meningar** och **betonar** de viktigaste orden väldigt tydligt.

Vi gör **rösten ljusare**, varierar satsmelodin och vi **upprepar ord** flera gånger. Vi är också noga med att försöka fånga barnets blick.

Detta kallas baby-talk eller barnanpassat tal och genom att prata på det här sättet **hjälper vi barnet att uppfatta talet** och uppmärksamma ord.

Diskussionsunderlag:

- Känner ni igen er i detta?

Samspelet är det viktigaste

Vi vet att barn lär sig överlägset bäst genom **samspel** med andra människor och inte alls på samma sätt genom att bara passivt ta emot språk.

Barnet behöver delta i en **ömsesidig kommunikation**, det vill säga omväxlande lyssna och själv uttrycka sig.

För det lilla barnet handlar det inte om att uttrycka sig med ord, men **barnet kommunicerar ändå på många sätt** genom gester, blickkontakt, ljudande och pekningar.

Du kan förstärka ditt barns kommunikation

När barnet söker kontakt via joller, blick och mimik är det viktigt att någon svarar på det.

Samspelet mellan barnet och andra människor lägger grunden för förmågan att kommunicera, något som följer barnet genom hela livet.

Var **nära barnet rent kroppsligt** när du pratar och leker. Då får ni lättare ögonkontakt och du ser vad barnet tittar på.

Om du böjer dig fram med en **förväntansfull** min visar du barnet att du är intresserad och vill ha en reaktion från barnet.

Kom ihåg att svaret kan dröja från ett litet barn – fyll inte i pausen för snabbt, utan **ge barnet tid**.

Diskussionsunderlag:

- Vad ger ditt barn för signaler?
- När är det lätt och svårt att tolka ditt barn?

Sätt ord på det ni gör tillsammans

Kommunikation kan ske under dagens alla rutiner, till exempel vid blöjbyte, påklädning, matning eller under turer i vagnen med mera. **Prata med barnet** som om det förstår, och berätta om vad som händer eller kommer att hända.

Gör ljud och sjung – **sätt ord på det ni gör**. Så läggs grunden till barnets första ordförråd.

Hjälp ditt barn att uppfatta tal och språk

– genom att skapa en bra ljudmiljö

En nyfödd uppfattar först alla ljud som en sammanhängande ljudström, men efter hand lär sig barnet att urskilja rösterna hos de viktigaste personerna runt omkring sig. Språkutveckling handlar både om att lyssna och att tala.

Genom att **stänga av bakgrundsmusik och TV** när ni leker, läser eller sjunger tillsammans skapar du en bra ljudmiljö för ditt barn. Då blir det **lättare för barnet att uppfatta dina ord**.

Tips och information kring skärmanvändning finns hos [Folkhälsomyndigheten](https://www.folkhalsomyndigheten.se)

Diskussionsunderlag:

- Hur ser ljudmiljön ut i ert hem?
- Hur påverkar medieanvändning samspel och kommunikation i vardagen mellan dig och ditt barn?
- Tipsa gärna varandra om hur ni kan göra för att minska skärmanvändning när ni är tillsammans med ert barn.

Flerspråkighet

Att vara flerspråkig innebär att man kontinuerligt omges av mer än ett språk. Barn med flera språk **börjar inte tala senare än** barn med ett språk.

Hjärnan har kapacitet att hantera flera språk. Som förälder ska du tala det språk du trivs bäst med tillsammans med ditt barn. Genom att tala det språk du behärskar bäst blir du en **språklig förebild** för barnet.

När kan man börja läsa tillsammans med sitt barn?

Det är **aldrig för tidigt** att börja läsa med barn – tvärtom kan man börja så snart barnet visar intresse för böcker.

Det lilla barnet kan ibland vara mest intresserat av att utforska, känna på och bläddra fram och tillbaka i boken. Detta kan gärna uppmuntras, eftersom tidiga och **lustfyllda erfarenheter** av böcker ökar chansen att barnet får med sig en grundinställning att böcker och läsning är roligt och meningsfullt.

Diskussionsunderlag:

- Har ni börjat använda böcker tillsammans med barnet?

Genom att läsa tillsammans ger du ditt barn större ordförråd

Ordförrådet utvecklas som bäst i situationer där barnet och den vuxne har en ömsesidig **uppmärksamhet** kring samma sak. Lässtunden är en perfekt möjlighet för barnet att öva sig i detta.

Forskning visar att tidig läsning bidrar till att barnet får ett **större ordförråd**. Du ger också barnet tillfälle att utveckla koncentration, fantasi och kreativitet.

Inte minst ger lässtunden närhet och möjlighet att ha en mysig stund tillsammans.

Läs med inlevelse

Det finns inget perfekt sätt att läsa. **Engagemang** och **närvaro** tillsammans med barnet är det viktigaste.

Bjud på dig själv och var inte rädd för att vara lite fånig. Visa barnet att du tycker om att läsa tillsammans och använd gärna roliga ord och ljudeffekter som **fångar barnets uppmärksamhet** – såsom pang, bom, krasch, tut tut och så vidare. Härma hur kossan, hunden, regnet eller flygplanet låter.

Du kan också förstärka känsloläget hos karaktärerna genom att låta ledsen, överraskad eller rädd. På så sätt fångar du barnets intresse, och det blir större chans att barnet bibehåller uppmärksamheten och tar till sig innehållet.

Interagera med boken medan du läser, och uppmuntra barnet att göra detsamma. Man kan till exempel knacka på dörrar, klappa på djuren, pussa nallen eller vinka hej då. Det stärker barnets förståelse och är ett bra sätt att göra barnet delaktigt, även om han eller hon ännu inte talar själv.

Vilka böcker ska man välja?

Det behövs inte så många böcker från början. **Samma bok** kan användas gång på gång. De flesta små barn tycker om att bli vana vid en och samma bok.

Ett litet barn har ofta kort koncentrationsspann. Du behöver inte läsa hela boken. Utgå från vad som väcker **barnets intresse** och fokusera på det. Du kan även berätta med egna ord.

Böcker med flikar eller olika material att känna på kan vara effektivt för att fånga barnets intresse.

Tips!

Bra tillfälle att visa förslag på olika böcker!

Diskussionsunderlag:

- Har ditt barn någon bok som det gillar?
- Hur ser er lässtund ut?
- Vad är det för skillnad på att läsa en fysisk bok mot en bok på en skärm?

Att läsa på andra språk

Om man inte känner sig säker på det svenska språket kan man titta i böckerna tillsammans med barnet och prata om bilderna på sitt **modersmål**.

Det finns många böcker som är skrivna på, eller **översatta till andra språk** – och även böcker utan text, med enbart bilder.

På biblioteket kan man få hjälp att hitta böcker på andra språk än svenska.

Sånger och ramsor

Redan det lilla barnet känner språket kroppsligt genom **rytm** och **sång**.

Från mycket tidig ålder har små barn glädje av sånger och ramsor. Många barn uppskattar att man har dem i sin famn och sjunger och dansar.

Man kan **markera rytmen** i verserna genom att klappa i barnets händer, röra barnets fötter eller armar och ben i takt.

Tips på ramsor att göra med gruppen!

Huvud, axlar, knä och tå, knä och tå
Huvud, axlar, knä och tå, knä och tå
Ögon, öron, kinden klappen få
Huvud, axlar, knä och tå, knä och tå
(Rör vid barnets huvud, axlar osv.
medan du sjunger sången.)

Igelkotten rund och go (stryk över barnets mage)
Kryper ur sitt lilla bo (kryp med fingrarna över
barnets kropp)
Om den något ser (rör runt barnets ögon)
Om den något hör (rör vid barnets öron)
Taggarna den utåt kör (kittla på barnets mage)

Viktiga faktorer för att främja ditt barns eget läsande

Nu är ditt barn litet – men du kan redan lägga grunden till läslust!

Det finns mycket du kan göra för att bibehålla barnets intresse för böcker och läsning.

Det är viktigt, inte minst eftersom vi vet att läsning leder till markant större ordförråd i skolorldern.

Biblioteket för barn

– så funkar det!

**Tips
på bra saker
att ta upp!**

- Känn dig som hemma
- Barn är en prioriterad grupp på biblioteket
- Öppettider
- Bibliotekets språkstimulerande program för de minsta och deras vuxna
- Biblioteket som mötesplats
- Skötbord med mera
- Låneregler, lånekort
- Hur hittar man?
- Vad gäller för borttappade/skadade böcker?

Tips

Om tid finns, visa gärna filmen från Göteborgs bibliotek:

Vet du om att du kan förändra ditt barns liv?

Speltid: 01:45 min

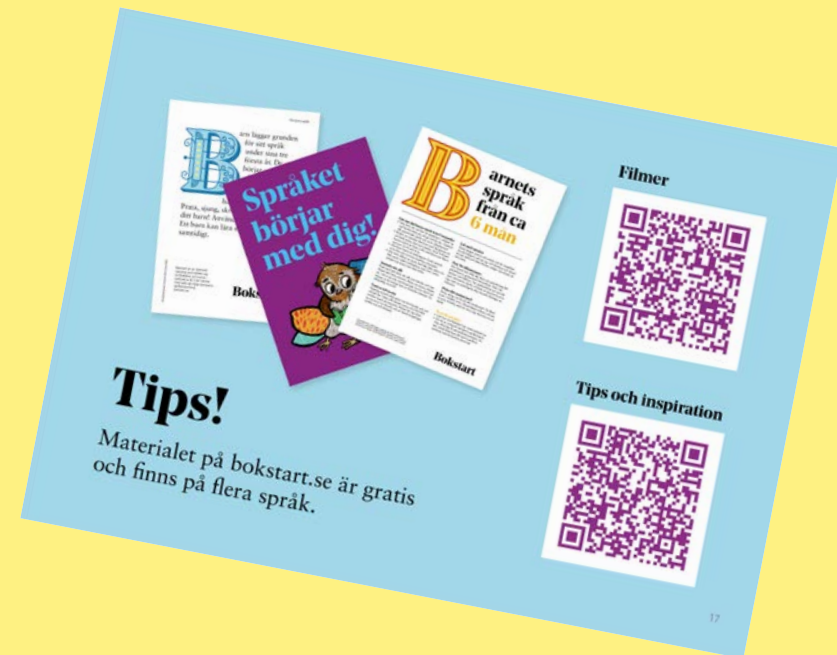
Du kan även visa filmerna:

Att läsa för små barn är magiskt!

Speltid: 04:06 min

Från födseln till de första orden – hitta språket

Speltid: 18:10 min

Bokstart

Detta material är omarbetat av
Bokstart, Kulturrådet 2026.

Ursprungligen framtaget av Språk-
stegen Region Blekinge och Region
Kronoberg och anpassat av Språklust
Region Jönköpings län.

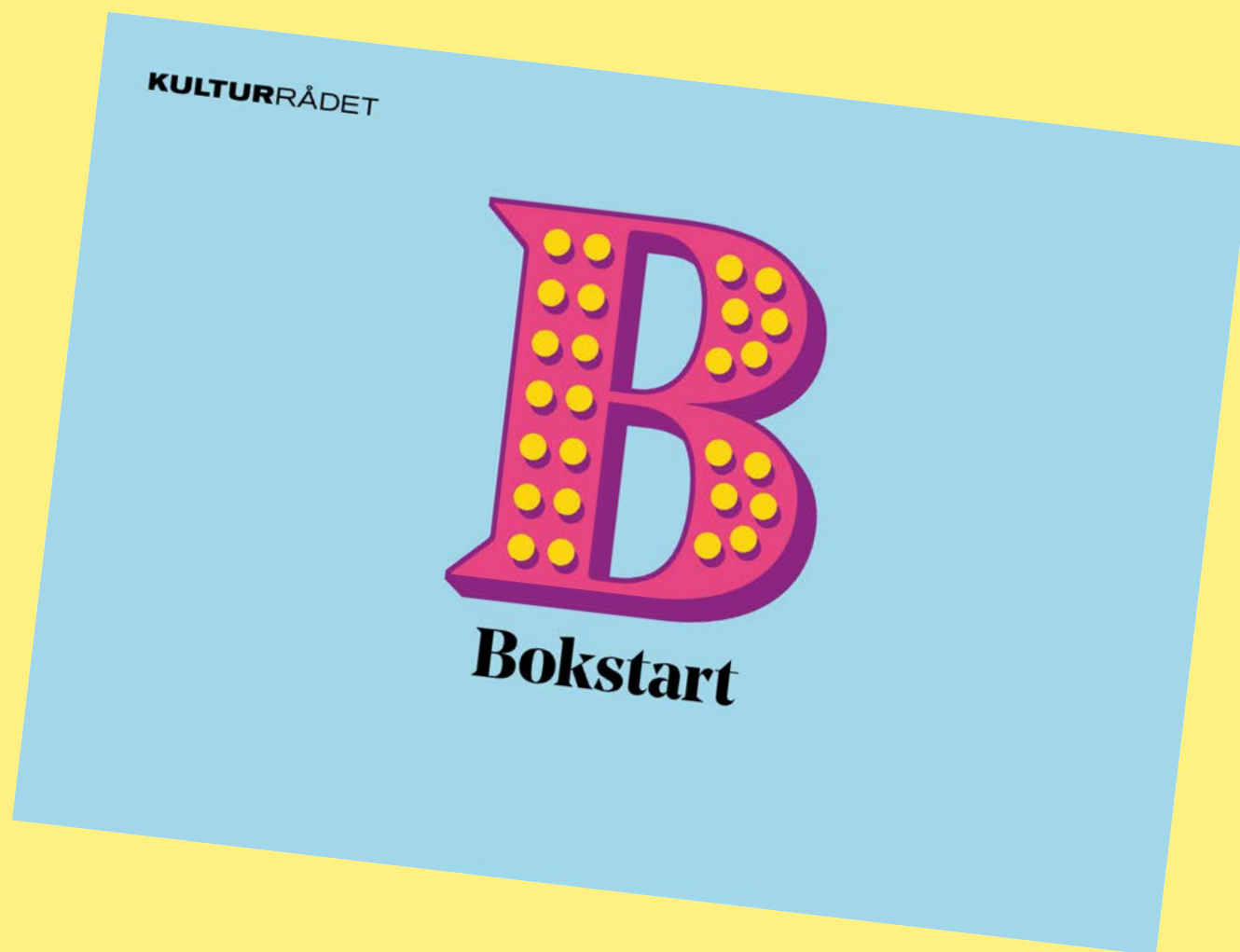
Barns tidiga språkutveckling

Logopeder (urval och sammanställning):
Clara Holmén och Ann-Sofie André

Illustrationer:
Matilda Ruta

Foto:
Susanne Kronholm och Pia Nordlander

Källor:
bokstart.se
Artiklar och filmer av Carina Fast, Marie-Helene
Dotevall och Eva-Kristina Salameh.
Dags att höja ribban – Kerstin Rydsjö,
Region Halland
Hitta språket – material framtaget av
Kodknäckarna, ideell förening, Louise Belfrage
och Lotti Fred.
1177.se

Så använder du materialet

- Materialet är tänkt att fungera som ett stöd i planerandet och genomförandet av föräldragruppstillfällen om barns språkliga och kommunikativa utveckling. Förhoppningen är också att materialet bidrar till att föräldrar får samma information, tips och inspiration kring hur de kan stimulera sitt barns språkutveckling.
- Materialet kan skrivas ut och exempelvis sättas i en A3-pärm eller visas digitalt. Första delen handlar om små barns kommunikativa utveckling och andra delen är mer kopplad till att läsa tillsammans. Syftet är i första hand att informera och inspirera föräldrarna, inte att ge pekpinnar. Försök gärna få åhörarna delaktiga, exempelvis genom de diskussionsunderlag som finns i materialet. Hur och om diskussionsunderlagen används är valfritt. Lägg gärna till egna diskussionsfrågor.
- Du kan själv välja hur mycket av informationen du säger eller om du hellre förklarar på annat sätt. Nyckelorden är fetstilade som ett stöd.
- Förslagen på sånger och ramsor är endast att se som tips och inspiration. Det är fritt fram att välja annat material att visa/göra.
- Tidsåtgång för att gå igenom materialet/ presentationen är ca 20–30 minuter.
- Tips! Visa gärna filmen från Göteborgs bibliotek *Vet du om att du kan förändra ditt barns liv?* eller Bokstart-filmen *Att läsa för för små barn är magiskt* (speltid c:a 2 min). Du kan även tipsa om den längre filmen *Från födsel till de första åren* från Hitta språket (speltid 18 minuter).
- Uppkommer frågor om små barns användning av skärmar, appar och dylikt hänvisas i första hand till informationen hos Folkhälsomyndigheten och deras framtagna material: [Hjälp ditt barn på nätet – stöd för föräldrar om barns och ungas skärmanvändning](#). Samt Rikshandbokens information: [rikshandboken-bhv.se](#)